

Օ Ր Ա Գ Ի Ր Ա Մ Ս Օ Ր Ե Ա Յ

Կը հրատարակի ամիսն անգամ մը, ամեն ամսուն 1 ին:
Ուզողը կրնայ օտարագրուիլ, Ռ. Յ. Քիւրքեան տպարա-
նէ՝ ի Կ. Պօլիս Ֆինանսներու: Եւ կամ յօրհանգիւ Յար-
գոյ Սափրիկ Պ. Մանուկին լրագրաց Հնկերութեան սըր-
նարանը:

Տասներկու բերքի գինն է 40 դահեկան ԿԱՆԻԿ
Վեց " " 25 "
Մեկ " " 4 "
Անձնական լանի մը համար ըլլալու ծանուցումներուն յա-
տուկ սակարկութիւն:

1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Ա. ՏԱՐԻ 1861

ԲԵՐ 11

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱԶԳԻ ԲԱՐՈՒՌԻ ԿԵՑՈՒԹԵԱՆԸ ՎՐԱՅ

Ազգի մը յառաջադիմութեան համար սա հե-
տեալ գլխաւոր պատճառները կրնանք նշմարել
այսինքն՝ դպրոցը, հանգեսը, թանգարանը, ըն-
թերցարանը, հրատարակութիւնը, և այլն:
Բայց մեր նպատակը միայն առաջինին վրայ խօ-
սել է այս տեղ, և կ'ուզեմք իմացընել թէ՛ դրոշ-
մը մը ի՞նչ արդիւնք կրնայ տար ազգին և հե-
տեաքար միշտի պիտանութիւն կրնայ ունենար:
Բայց նախ՝ սա կ'ըսենք թէ՛ դպրոց մը Եկեղեցի-
էն առաջ է, քանի որ Եկեղեցւոյն պաշտօնականները
'ի հարկէ նոյն դպրոցէն պիտի յառաջ գան. ուստի
այս զիտնալով Մակիատրոս՝ Ազգային շինութեանց
ձեռք զարկած ատեն՝ նախ Արժարաններու
ձեռնամուխ եղաւ, և ապա եկեղեցւոյ շինու-
թեանցը փութաց: Երանի թէ Մակիատրոսի
փոյթը ունենային դարուս ուսումնասէրներն ալ,
որով ազդերնուս ընդհանրութեան տկար գայերը
օր ըստ օրէ յառաջ երթալով, զիտութեան առ-
պարեղին հասնէր: Եւ երանի թէ՛ ընթերցողը
լաւ համոզուէին թէ՛ մանկանց դաստիարակու-
թեան սկզբնական պատճառ մի միայն դպրոցն է:
Ասան զի հոն պիտի տղայը կարենան իրենց հարկ
եղած մտաւորական զարգացումը դնել. հոն
պիտի տեսնան կատարեալ մարդկութե մը պէտք
եղած բոլոր գործքերը. հոն պիտի տղայը վայրէիկ
մը աշխատելով կարողանան անբաժնի համար
օրինաւոր հանդստութիւն մը պատրաստել. հոն
պիտի համոզուին տղայը Արօնից ամեն հանգա-
մանքները՝ օղջմտութեամբ ընդունելու. անտի
պիտի առնուն ուսման, ու կրթութե՝ անունըը.
անտի պիտի գտնեն իրենց մարմնաւոր պիտոյքը

հոգալու, ամեն կերպ գործիքները. և անտի պիտի
ծագի Աստուածապաշտութե գեւեցիկ պտուղը.
անտի պիտի սորվին տղայը իրենց ծնողացը ընե-
լիք պարտաւորութիւննին. Այս անգ պիտի տես-
նեն տղայը՝ նախապէս ընկերասիրութեան ու մի-
տրանութեան արդիւնքը, անտի պիտի ծագի
ազգասիրութեան հիմնարկութիւնը. և վեր-
ջապէս անտի պիտի յառաջանան ամենայն բարիք,
և ահա ասոնք են Վարդի մը բերած արդիւնք-
ները, որոց կը կարօտի մարդս իր ծննդեան վար-
կենէն մինչև մահուան ակնթարթը. Ուստի կը
հետեւի որ դպրոց չեղած դիւզի մը բնակիչը
զուրկ կը գտնուին յիշեալ արդիւնքներէն, բայց
ի՞նչ անուն կրնամք տար այնպիսի խեղճ բնակչաց
որոնք իրենց մանկութեան ատեն Վարդի չգո-
յութեան պատճառաւ ոչ մտաց զարգացում կըր-
ցեր են ունենալ և ոչ ուսման հմտութիւն. Ար-
դարեւ այսպիսեաց մարդկային կերպարանքը եթէ
մեր գաղափարէն հանելով զանի 'ի բայ վարելու
որ ըլլամք, վայրենի կենդանիներէն շատ քիչ պի-
տի կրնան տարբերութիւն ունենալ. զի հանձարն
ու կրթութիւն է որ մարդս բոլոր անբան կենդանի-
ներէն կորոշէ ինչպէս վճիռ տուեր են Վիլիստովայք:
Բաժնիս շատ անգամ փորձով ստուգ-
ուած բան մըն է՝ որ երբ օտար երկիրներու
բնակչաց հետ տեսութիւն ընելու որ ըլլամք,
տարօրինակ վայրենութիւն մը կ'զգամք ա-
նոնցմէ. բայց ի՞նչ զարմանք, զի ի՞նչ առաւելու-

*Օտար երկիր ըսելով կ'ուզեմք յիշել այն երկիր-
ները, որոց մէջ Վարդ չըլլալով ժողովուրդը վայրենի
մնացած է:

Թիւն ունի Պօսեցի մը գիւղացիէն՝ որ նոյն գիւղացին իրեն աչքին իբրեւ զարմանալի հրէշ մը կ'եւրեայ։ Սակայն չի կրնար սակէ մեծ տարբերութիւն մը ըլլար երկուքին մէջ տեղ, որն է հանձար և իմաստութիւն։ Ուստի ընթերցողք՝ եթէ մինչև ցարդ դրածնիս իրաւացի են, ուրեմն համոզուելու եմք թէ մարդկային ազգի պէտք եղած դաստիարակութեանը, մէկ հատիկ ու սկզբնական պատճառ դպրոցներն են։ Եւ եթէ դպրոցները չըլլան՝ կրնամ ըսել որ մարդս ընկերասիրութեան անգամ ի՞նչ ըլլալը շատ դժուարաւ կրնայ գիտնար։ Տղայ մը իր ծնած ատեն, կամ աւելի պարզ խօսելով՝ իր առջի աչք բացած լուսին, և ոչ զոք կը տեսնայ, այլ թէ իր ծնուցիչ դայեակը և իր մայրը։ Բայց քիչ Գամանակէն ասոնց առաջինն ալ կորսնցընելով՝ կը մնայ միայն մօրը հետ, և այսպէս օր ըստ օրէ զարգանալով՝ հալիւ թէ հինգ հոգի միատեղ եկած կրնայ տեսնել։ Եւ վերջապէս տղուն հասակը լենալով ծնողքը կը պարտաւորին զանի դպրոց ուղարկել։ Եւ տղան դպրոց դադարած օրը, մէկէն ՚ի մէկ խուռն բազմութիւն մըն է աչքին դէմ կելլէ, որ թէպէտ տղան առջի անգամ չի յօժարիր ներս մանել, սակայն մէկ քանի վարկենէն կամ մէկ քանի ժամէն, և վերջապէս մէկ քանի օրէն, անանկ մը կը սովորի, որ կարծես թէ իր աչք բացած վարկենէն տեսած է նոյն ընկերաց բազմութիւնը։ Եւ ահա այս միջոցիս ընկերասիրութիւն մըն է տղուն սիրտը կը սերմանուի, և դպրոցէն ելլէն վերջն ալ կը ջանայ որ նոյն ընկերները տեսնելով անոնց հետ խնամութիւն ընէ։ Եւ ասանկով՝ կըլլայ ընկերասէր, կամ մէկ խօսքով միաբանասէր։ Իմայ հոս սա ալ գնենք՝ թէ ասոնց որք արդիւնաւոր կըրնայ համարուիլ, այսինքն մօր մը՝ իր զաւկին տուած կաթը մի՞ թէ դպրոցին տուած օգուտը մի՞։ Ըսոնց առաջինին համար կը պատասխանեմք թէ մօր մը՝ իր զաւկին տուած կաթին մէջ՝ արդիւնք չի պարունակիր, և հետեւաբար չի կրնար բարիք մը բոլել անկէ, այլ թէ՛ լոկ աճման սնունդ մը։ Եւ կրնամք ըսել որ եթէ տղան նոյն կաթն ալ չուտեր, պիտի պահէր և մեծցընէր զանի տէրը։ Քանի որ երկնից աստղերը միշտ ՚ի վառ կը պահէ առանց իւղայ և պատրոցի։ Եւ քանի որ չի մանող, ու չի կողոյ, թռչնիկներն ալ կը կերակրէ առատօրէն։ Ըստ. ԳԼ. Օ. հ. 26. Բայց զիցուք թէ մօր մը իր զաւկին տուած կաթը արդիւնաւոր կամ ուրիշ բաւով արդիւնաբեր եղած ըլլայ, սակայն այս ալ չենք կրնար ուրանար, որ նոյն արդիւնքը

մինչև տղուն կաթէն կտրուած օրը՝ կը հասնի, ըսել կուզեմ որ, այնչափ է յիշեալ արդիւնքին տեղողութիւնը, և անկէ անդին օգուտ չընէր։ Ասան զի այն արդիւնքը՝ որ կաթէն պիտի յառաջ գար, արդէն տղան կը փախչի նոյն կաթէն քէն, քէն, ըսելով, և ահա այն քէն ըսաց վարկենէն անոր (կաթին) արդիւնքն ալ կորսուած կը համարուի։ Եւ ահա այս մասին վրայօք այսչափ է մեր գիտցածը զոր խիստ համառօտիւ արտայայտեցինք։ Պանք այժմ երկրորդին։

Տղա մը Ղալոց երթալը որչափ ալ որ ժամանակաւոր է սակայն անկէ քաղած արդիւնքը մշտնջենաւոր ու հետեւաբար շատ է։ Ղորոնք զանց կընենք այս տեղ մի առ մի յիշել, միայն այսչափը կուզեմք իմացնել մեր ընթերցողաց՝ որ համոզուին քաջապէս թէ ի՞նչ է Ղալոցի մը արդիւնքը։ Սակայն կը շուարիմ այս տեղ, ընթերցող, թէ այս արդիւնքներուն ո՞ր մէկը արդեօք յառաջ բերեմ։ Բայց եկուր մեր քննութեան կէտին պատասխան տալուն վրայ աշխատինք միայն։ Սակայն պէտք չէ յօդուածնիս ալ երկարաբանելով ընթերցողին ձանձրացնել, զի ամենայայտնի բան մըն է որ տղայ մը չի կրնար իւր մօրը կաթը կամ սաինքը իր հետ պտուտոցներ։ Բայց դպրոցէն դադարած օգուտը, ուղէ չուղէ միշտ ընդ իւր է, և միշտ իրեն գլխաւոր ուղեցոյց, ղեկավար, կրթիչ, ու խրատիչ են յիշեալ արդիւնքները։ Եւ ահա այս երկու խօսքով կարծեմ բաւական կը համոզուին ընթերցողք, թէ դպրոցի մը տուած օգուտը մօր մը իր զաւկին տուած կաթէն շատ գերապանց ու շատ ալ չարդիւնաւոր է, Ղորոնք վերը յիշեցինք։ Սակայն հոս ՚ի վերջոյ սա ալ յառաջ բերենք՝ թէ կաթ ուտելով մեծցող տղայ մը՝ արդեօք առանց կաթի քարերուն ու փողոցներուն անկիւնը, մեծցող տղէ մը ի՞նչ տարբերութիւն ունի։ Ըստ մեզ այս երկուքին մէջ տեղ գլխաւոր տարբերութիւն մը չի կայ։ Եւ գուցէ բժշկական կերպով քննուած ատեն, մէկ երկու մանր ու մուկ տարբերութիւններ կը գտնուի ալնէ, իրենց ունեցած հեռաւոր վիճակներնուն նայելով եղած տարբերութիւններն ալ ոչինչ կը համարուին։ Հիմայ սա հարցմունքն ալ ընենք հոս՝ թէ արդօք դպրոց դացող տղայ մը առանց դպրոցի մեծցող տղէ մը ի՞նչ տարբերութիւն ունի։ Բայց ասոնց մէջ այնչափ ամենամեծ տարբերութիւն, ու հեռաւորութիւն կայ, որչափ տարբերութիւն ու հեռաւորութիւն երկնի ու երկրի մէջ տեղ։

Աւարտն յառաջիկայս

նոնց երկասիրութեանցը ելջանիկ ու քաղցրիկ օրեր պարգևելով:

Բայց որպէս զի չըլայ որ մեր ընթերցողները կարծեն թէ կողմնակցութիւն է բրաճնիս՝ ասոր համար 1861 և հոկտեմբեր 1ին նոյն Ս. Նշան Դպրոցին տարեկան հարցաքննութեան հանդէսը կը նկարագրեմք այս տեղ, զոր յատուկ նամակաւ մը խնդրուած է մենէ որ տեսած ցուցակներնուս և Լպուչեի Նկեղեցւոյն ու Դպրոցին Հոգաբարձուաց կողմանէ 'ի Պօլիս գտնուող Լպուչեիցւոց խաւրուած տեղեկութեանց ու վիպագրաց համեմատ տեղեկութիւն տամք սիրելի ժողովրդոց:

Մեծարգոյ խմբագիր Թ. Բ. Գ. Ի. պատուական օրագրոյն:

Ակնայ Ապուչեիս գիւղի Սուրբ Նշան եկեղեցւոյն դպրոցը 1861 և հոկտեմբեր 1ին տարեկան հարցաքննութեան հանդէսը կատարուելով՝ կը խնդրեմք որ տեսած ցուցակներնուս համեմատ Ձեր պատուական հանդիսին մէջ տեղեկութիւն մը տալու բարեհաճիք 'ի ցնծութիւն համայն ազգասիրաց:

1861 Նոյեմբեր 30

Մ. ՄԱՆՈՒԿ ԱՐԺԱՐԵԱՆ

Ի Պօլիս:

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ընկայ վիճակի առաջնորդ, գերապատիւ Նկեղեցւոյ ծայրագոյն Ա. արդապետը Ա. արազայ խաչի կիւրակէ օրը վերոգրեալ խնամակալի փոխանորդ մեծապատիւ Չերեզեան Սուրբաս աղայի տունը հրաւիրուելով, առաւօտուն յԵկեղեցին հանդիսաւոր Սուրբ Պատարագ մատուցանելէն զինի ժամը 3ին Ս. Նշան եկեղեցւոյն Բարոցիչ Յովհաննէս Պերճիմաստ Ա. արդապետին և քանի մը պատուաւոր Նկեղեցականաց ու աշխարհականաց հետ դարձեալ Նկեղեցի դալով քննութեան յատեանը կը ներկայանան. ուր տեղ ընդարձակ զրասեղանի մը վրայ աշակերտաց գրաւոր աշխատութիւնները շարուած էին. ուստի այս միջոցիս երաժիշտ աշակերտք քաղ ջրաձայն երգով մը Դպրոցէն ելլալով կարգաւ Նկեղեցի կ'իջնան և այսպէս քննութիւնը կ'սկիւն:

Քննութեան նիւթերն էին:

1. Քրիստոնեական.

2. Պատմութիւն Սուրբ Դրոց, 2 դաս:

3. Պատմութիւն Ազգային. 2 դաս:

4. Քերականութիւն. 2 դաս:

5. Թուաբանութիւն. 2 դաս:

6. Վերլուծութիւն:

7. Թարգմանութիւն յաշխարհաբանէ 'ի գրաբան և 'ի գրաբան յաշխարհաբան:

8. Սկզբունք Տրամաբանութեան աշխարհաբան համառօտ և դիւրիմաց:

9. Վայելչագրութիւն:

10. Դադրիւթիւն:

Ժողովականներուն ու քննիչներուն հաճութեամբը Քրիստոնէականի և Սուրբ Դրոց պատմութեան առաջին դասու աշակերտաց հարցմունքները դասատուն կրնէ. իսկ միւս ուսմանց հարցմունքները՝ ներկայ գտնուող ուսումնական անձինքը, ինչ կերպով որ ուզեր են. և այսպէս հանդիսականները գոհ ըլլալով՝ ցուցակին մէջ աշակերտաց ամենուն ըստ իւրաքանչիւր ունեցած կարողութիւնները նշանագրելով ստորագրեր են. Եւ վերջապէս պերճաշուք Խնամակալին շնորհած ոսկեգօծ և արծաթեայ փայլուն խաչերը աշակերտաց կուրծքը կախելով կսկիւն ժողովուրդը տարօրինակ ցնծութիւն մը զգալ. ուրիշ Նշան Փարուխեան անուն յառաջագլուխ աշակերտ մը՝ համարձակելով և չեկրկալով միանգամայն իր զգացած ներքին ուրախութիւնը զսպել՝ յատեան կելայ յանկարծ և յանկատարաստի գեղեցիկ ճառ^{***} մը կ'սկիւն կարգաւ. ասոր վրայ շնորհապարզ Առաջնորդը թէպէտ համառօտ, բայց ազգու Բանախօսութեամբ մը իր գոհականութիւնը ցոյց կուտայ ամենուն, նա մանաւանդ Խնամակալաց, Հոգաբարձուաց և դաստիարակ Պատուելոյն. և ահա այսպէս հանդէսը կը վերջանայ չքեղ փառաւորութեամբ:

^{***}Այս ցուցակին մէջք ալ ակնհաստես եղանք՝ որուն մէջ ա, ո, գրերը՝ որոնք կը նշանակէին, տկար եւ ոգինչ, հաղիւ կը գտնուէր. այլ ընդհանրապէս, միջակ, լաւագոյն, քաջալաւ, բառերուն սկզբնատառերն էր գտնուածները, ուրիշ կիմացուէր աշակերտաց անխոնջ աշխատութիւնները:

^{***}Թէպէտ շատ ուղեցինք որ այս ճառը հրատարակենք, սակայն նորին ընդարձակութեանը թերթերնիս չի ներեց:

ՉՈՐԻ ԼԵՂՈՒՐ

Շարունակութիւն, Տես թիւ 10:

Այն միջոցին Պ. Տը Կրանսէյ իւր բարեկամներէն մէկէն ուր Տրեգլա եր, նամակ մը ընկալաւ որուն մէջ կը պատուիրէր իրեն շուտով այն քաղաքը երթալ, վասն զի կըսէր «յոյս ունիմ որ քեզի պատուաւոր պաշտօն մը գտնեմ»: Պ. Տը Կրանսէյ միտքը դրաւ, մէկնիւ անյապաղ. քանի կերթար ստակը կը քիչնար: Գաղղիոյ մէջ ունեցած հարստութիւնները հասարակապետութենէն զրաւելալ էին եւ ապագայէն յոյս չուներ: Ճանապարհորդութեան համար ինչ որ պէտք էր նե ժողովեց, Հոռվմէն մէկնեցաւ. եւ ճամբայ ելաւ դէպ ի Սաքսոնիա: Տարագիրները ամեն տեղ սիրալիւր ընդունելութիւն գտան, վասն զի Գերմանացոց պէս հիւրասեր ժողովուրդ չկայ: Պ. եւ Տիկին Տը Կրանսէյ իրենց խօստած լեզուն ջնասկընայով շատ մեծ նեղութեան մէջ պիտի գտնուէին առանց իրենց էտմօնին, իրենց սիրելի քարգմանին:

Գերմանիա հասնելուն պէս, էտմօն ուզածը լաւ կը հասկըցըներ եւ շարունակ խօսակցելով շատ ընտանեցաւ. Կեօրհի եւ Ջիլլերի լեզուին զոր ամեն մարդ այնչափ դժուար կը կարծէ: Ինքն ալ սկսած ժամանակ քիչ մը սարսափէր եր Գորացի գրեթէ եւ բառերուն կարծեցեալ խորքութենէն, որոնք շատ քաղցրամեջիւն կուգան մարդուս ականջին, քի որ գտնուէր հնչել զիսցող բերնի մը մէջ զտնուին: Տրեգլա հասնելուն պէս Պ. Տը Կրանսէյին յոյսը բոլորովին ի դերեւ ելաւ. այն ազնուականը որուն վրայ բարեկամը կը վստահէր, պաշտօնէն ինկէր, եւ ինքը բարեկամն ալ ուրիշ քաղաք մը գացեր էր: Անօգուտ տեղը շատ աշխատելէն յետոյ պէտք եղաւ որ բոլորովին յոյսը կտրէ: Այս բանը խեղճ տարագիրներուն համար սարսափելի հարուած մըն էր. ճանապարհորդութիւնը բոլորովին ողնջացուցած էր գիրենք եւ այնպիսի քաղաքի մը մէջ նետուէր էին ուր եւ ոչ մէկը կը ճանցնային:

Մատամ տը Կրանսէյին առողջութիւնը այնչափ յոգնութիւններով սկսէր եր գէշնալ, եւ իւր այրը որ բաւական քաջութիւն ուներ մեռելով աշխատելու համար. սկսէր եր տկարութիւն մը իմանալ: Աքսորեալ ընտանիքը կամայ կամաց մնացած գոհարեղենները ծախեց. Սուրբն Լուդովիկոսի խաչը զոր Պ. Տը Կրանսէյ պատերազմի մը մէջ քաջու-

րեամբ վաստակէր էր, միակ ինչն էր որից միայն մահուամբ կուգէր գատուիլ: Երբոր կնկանը հետ դուրս կելլէր, շատ մարդիկ գլխարկնին կը վերցընէին Գաղղիացի Նժդէնին մաշած հագուստին վերայ այն վեհ պատուանշանը տեսնելով, էտմօն շատ աղէկ կըհասկընար իրենց ծնողացը վիճակը. շատ անգամ մօրը աջուրները արտասուայից կը տեսներ, եւ շատ կը ցաւէր այն սիրելի Հօրը եւ Մօրը օգնել ջկրնայուն վրայ. միշտ մէկ կերպ մը կը փնտռէր, եւ այս շարունակ մտածմունքները զինքը կը տրտմեցնէին: Սակայն եւ տարագիրներուն խեղճութիւնը երթալով կուէնար:

Այս վիճակին մէջն էին, երբ իրիկուն մը էտմօն որուն ծնողքը հրաման տուէր էին քաղաքին մէջ պտըտել. գուարճանայու համար, տուն դարձաւ, մտախորհ բայց ոչ այնչափ տխուր կերեւար որ խորունկ մտածմունք մը միտքը յափշտակէր էր, եւ մերթ ընդ մերթ յետոյ ճառագայթներ կը ցոյացըներ: Երբոր Սեպուրը գրկեց, կարգէ դուրս եռանդեամբ մը ըսաւ. «Ահ հայր իմ, քի որ օգտակար կրնայի ըլլալ քեզի»:

Երկրորդ առաւօտ ամեն օրուրնէ առէլի կանուխ ելաւ եւ Տրեգլայի գլխաւոր փողոցներուն մէկուն ճամբան բռնեց, ուր կը բնակէր քաղաքին մէջ բաւական երեսելի գրքածախ մը, Պ. Բերրիս Մէյեր: Էտմօն այն գրքածախին խանութը մտաւ, ուր կը գտնուէին ամեն տեսակ լեզուաւ հագարաւոր գրքեր: Հարցուց քի կրնար խանութին տերոջը հետ տեսնուիլ: Երիտասարդ մը երթալ հարցընէին վերջը, Եկաւ էտմօնը Պ. Բերրիսին սենեակը տարաւ. Բիսուն տարուան մարդ մըն էր, քիչ մը գէր, լայն ցալցանոց մը հագած գլուխը կերպասէ գտաւ մը. մեռքը գրիչ մը սեղանի մը առջեւ նստած էր. սեղանին վրայ տետրակներ, եւ միւս մեռքովը բռնած խոշոր ծխափողը քաշելով կը գրէր ծխափողին ելած բաննը մուխերուն մէջէն, Պ. Բերրիս աջուրները Էտմօնին վրայ դարձուց, որուն կերպարանքը հետաքրքրութիւնը շարժէր եր արդէն եւ որ պարկէշտ վստահութեամբ մը կը ներկայանար. էտմօն դրանը բով քիչ մը կանկ առաւ, գլխարկը հանեց. գրքածախը ծխափայտը բերնէն հանեց:

«Ինչ կուգես տղաս» ըսաւ, երկրին լեզուովը:

«Պարոն» պատասխանեց Էտմօն «կաղաչեմ ներքե, այսպէս առանց գրեթէ ճանջնայու եւ մեզի ծանօթ ըլլալու հոս գալուս»:

«Եկաւ, լաւ տղաս... օտարական եւ դուն կար-

ծեմ. Գաղղիացի ջէս արդեօք:

«Այո Պարոն... Ո՛հ Աստուած, իմ, արդեօք Գերմաներեն գէշ կը խօսիմ, կամ քե սխալներ կը նեմ:

«Ձե, տղաս... միայն քիչ մը հնչմունքդ... քաշի տարեկան ես:

«Տասնըցորս»:

«Հագուազիւտ բան մըն է, որ այդ տարիքով օտար լեզու մը այդչափ լաւ կը խօսիս...»

«Ո՛հ որչափ երջանիկ կընես զիս, ասանկ խօսելով: «Ինչո՞ւ համար:

«Որովհետեւ... Պարոն... Երեկ խանութիդ առջեւէն անցնելով, բան մը ինկաւ միտքս. ինքնիրենս քսի: Ո գիտե՞ք մեկը պետք չէ որպէս զի մեկ բանի Գաղղիերեն գրքեր Գերմաներեն բարձրանէ. կամ քե վաճառականական նամակներ շարադրէ... ուստի պարոն ձեզի հետ խօսելու ազատութիւնը ունեցայ. էտօ՞նին կերպարանքը եւ խօսելու եղանակը Պ. Մէյերին հետաքրքրութիւնը սաստիկ շարժեցին:

«Ի՞նչն հիվ ես, քսաւ, Տրեգլայի մէջ մինակ ես»:

«Ո՛չ Պարոն, ծնողացս հետ եմ հոս, Հօրս անունն ալ Տը Կրանսէյ է, ասպետ Սուրբն—Լուդովիկոսի պատուանշանին եւ Տօֆինէի ազնուական տարազիւր է. հարուստ էինք բայց հիմա չենք. շատ աղէկ կը տեսնեմ, ծնողքս որչափ նեղութեան մէջ են, եւ որչափ ալ երիտասարդ եմ, անոնց համար ստակ վատարկել կուգեմ: Կուգես նե մեր վրայ տեղեկութիւն առ, Մատամ Գրանձէն, որուն տունը կը բնակիմք:

Վախճանն լառաջիկայս:

յայտնելով՝ անոր լուծումը կը խնդրէիք. ուստի զանի ուշադրութեամբ կարդալով տեսանք որ Արեւելեան դարը՝ զինքը բաղկացնող գրքերուն չափ բաժնուելով՝ այն յօդուածին ամեն մեկ տուններուն սկիզբը իր հսկայ անդամներովը զարդարեալ է, անանկ որ նոյն յօդուածին ամեն մեկ տուններուն սկիզբը դրուած գլխագիրերը հաւաքունին նե ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԴԱՐ Ե իր հրապուրիչ դիմօքը կատարելապէս կը ներկայանայ:

Կը խնդրեմ որ ներքէն ձեզի գալ չի կրնայուս համար ուստի կը խնդրեմ որ խոստացած վարձքերնիդ Արեւելեան դարու պատուական խմբագրին խրկեք՝ իր սքանչելի գրութեանց փոխարեն մեր կողմանէ իբր ջնջին նուէր մը. եւ խնդրեք որ իր սիրուն գրչին հրաշագեղ դէմքը մենե չի ծածկէ: Յիրաւի կուգէի հոս իր գմայլելի տաղանդին վրայօք չափազանց զովեստ մը ընելու՝ բայց Պ. Չամուրճեանին նախանձը չի շարժելու համար կը պարտաւորիմ լուել. մի միայն խոստովանելով որ եթէ այս երկուքը ճշմարիտ Հայութեան եւ Հայ օրագրութեան մախատիկը չեն նե անշուշտ Աշխարհիս վախճանն ալ շատ հեռու չէ:

Կոստանդնուպօլիս
5 Հոկտեմբեր 1861:

ՅՈՒՍԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ

(ՆՈՒԷՐ ՄԻ ՀԱՅԱՍՏԻ ԱՂԶԿԱՅ)

Ես հիւանդ եմ, ես հիւանդ եմ,
Ընկած մահճում տրտմութեան.
Բոլոր օրը աղօթումեմ,
Բայց լոյս չիկայ փրկութեան:

Ձուքիմ ոչ որ, որ ձեռն մեկնե,
Յաւակցաբար, բոյլ մարմնիս,
Որ ջերմ սիրով խօսե, սրբե
Խաց արտասուքն աջերիս:

Դեռ չեմ ծաղկել բառամումեմ
Տխուր ժամերից օրերի.

Կտրած սրտով սպասումեմ
Դառն օրհասին իմ կեանքի:

Դեռ չեմ շնչել կենդանութիւն
Չորացաւ վարդն հասակիս.

Դեռ չգագի երջանկութիւն /
Եւ անա մահ առաջիս:

Դեպ ի երկինք աջերս ուղղած,
Նայումեմ ես վշտալից.

Նախորդ Թերթերնու «Խաւարեալ ու Լուսաւորեալ բառերուն վրայօք համառօտ խորհրդածութիւններ» վերնագրով հրատարակած յօդուածներնու, վեցերորդ հատուածին մէջ եղած ծածկագրութիւնը «ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԴԱՐ» երբ որուն անունը նոյն հատուածին զգլխատառերովը շարուած էր: Ուստի այս ծածկագրութիւնը թէն մեկ քանի հոգի լուծեցին ալ նե՛ նախապէս հեռուեալ նամակը ձեռքերնիս հասաւ:

Մեծարգոյ Խմբագիր:

Օրագրոյդ 10^{րդ} քիւն կարդացինք, որուն մէջ «Խաւարեալներուն ընթացքին նկարագրութիւնը» վերնագրով յօդուածին մէջ ծածկագրութիւն մը ըլլալը

Ինչպէս իմ աստղս, շուտ գոնատուած

Պիտի գլորուի այն տեղից:

Ման, քեզանից չեմ զարմուրում.

Իմ վախճանս է մեռանէլ:

Բայց կը ցանկայի նոր գրկում

Յաւերժ քնով ես ննջել:

Այս, նորա գրգում. նա ցաւալից

Մի քանի խօսք ինձ կ'աւեր

Եւ այդ գոնեայ այս աշխարհից

Ինձ քաղցրութիւն կ'իյնէր:

Հիւսիսահայ 1861 ամսատետր 9^{րդ}.

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԵՏԵՆԵՐ

ԳԱԶԱՄԻԱ

1862

ՍԵՆԵՍԻՆԵ ՄԵՆՍՈՒՍ

Այս անուն տետրակը ութը տարի է որ կը
շարունակուի, դարձեալ այս անգամ 1862 թուա-
կանին գուշակութիւնը կրնէ:

Ամեն գրաւաճառաց քով կը գտնուի:

Գին 3 դուրուշ:

ԲՈՒՋՆԵՍԻ

ՎԵ ՊԵՅՍՆԵ ՀԱՎԱԼԵՐ

1862 ՍԵՆԵՍԻՆԵ ՄԵՆՍՈՒՍ

Յիշեալ «Բաշմա» այս չորրորդ տարին է
որ Հայերէն օրացոյցի ճիշդ թարգմանութիւն, և
երբեմն մէջը յաւելուածներ ըլլալով, Ռ. Յ.
Քիւրքճեանի Տպարանէն կը հրատարակուի,
ինչպէս որ այս անգամ ալ ժամանակագրու-
թեանց մէջ, և այլ ուրիշ տեղեր քանի մը յի-
շատակութեանց արժանի բաներ ազուցիկ եղած
ըլլալը կը տեսնուի:

Ամեն Հայ գրաւաճառներու քով կը գտնուի:

ՆՈՐԱՏԻՆ ՈՒ ԵՐԵՎ ՏԱՐԻ ՄԻՋՈՑ

ՆԵՐԿԱՅՍ ԱՆՅԵԱԼԻՆ ԵՆՈՒՆԵՐ Է

Եւ ապագային առաջնորդը

ԿԱՄ

ԱԶԳԻՍ ՎԻՃԱԿԻՆ ՎՐԱՅ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՅՕՐԻՆԵԱՅ Յ. ՈՍԿԱՆ

ՏԵՏՐ Ա.

Գին 5 դուրուշ:

Հեղինակը գործը շարունակելու համար Արդոյ
հասարակութեան կողմանէ քաջալերութիւն կ'սպասէ:

ՄԵՉՈՒԽԵՉԱ

Ազատական Մեղուն աշնան յրաութեանց
պատճառաւ իւր փեթակին մէջ փակուած ըլ-
լալով զինքը տեսնալ փափաքողաց Մեղուն խեղան
խրկած է այս անգամ, որ բաւական մեծու-
թեամբ գեղեցիկ տետրակ մի է:

Կը գտնուի Բնթերդասիրաց թանգարան և
Պ. Մարգարեանի քով գին 5 դուրուշ:

Քնար Հայկական ազգօգուտ տետրին եր-
րորդ և չորրորդ թիւերն ալ ի լոյս ելան որոնք
են Հոկտեմբեր 1 և 15 թիւերով:

Միւնստիյի Էրճիաս, և Մեղուն ազատա-
կան խմբագրութիւնները, որոնք Այստեղա-
կան կառավարութեան հրամանաւ երկու ամի-
սէ ի վեր է դադարած էին, այս շաբթու Բ.
Դանարարութեամբ բարեբաղդ գտնուեցան
յիշեալ խմբագիրները իրենց հրատարակու-
թեանց ընթացքը կրկին շարունակելու:

Օ միւսնիս հրատարակուած Միւնստիյի
կիսամետայ և Օւոգիկ տամբուրեայ պատուական
հանդէսները, զորոնք Ազգային Լրագրաց միջո-
ցաւ արդէն լսած էինք, այս շաբթու յիշեալ
թերթերը ձեռքերնիս հասնելու բարեբաղդու
թիւերը ունեցանք, որոնց Ուսումնական խմբագ-
րաց մեր խորին շնորհակալութիւնը նուիրելու
պարտ կը համարվիմք:

Անցեալ ամսոյ օրագրոյս մէջ հրատարակ-
ուած հանելուկնիս «Մե» կը նշանակէր, զոր լու-
ծեց, Արդոյ Դերձակեան Մահտեսի Գրի-
գոր փարժապետը, որուն նամակը զանց ընելով
միայն լուծմունքը հոս կը դնեմք:

Գործք Աստուծոյ և ձերք մարդկան:

Մշտափայլուն աննիւթական.

Սէր բառն է այն երեք գրով

Որ գտնուի շատերուն քով:

Ս և Բ գիրքն համբո

Եթէր հազար թիւ կը գտնես.

Է գիրն անփակ հետը ունի

Որով տեսան անուն դժագրի.

Բարձրագոյն բառը ԱՍՏՈՒԱՆԱՄԱՆ

Ինձ յիշեցցց Զովհաննու բան.

ԱՍՏՈՒԱՆ ՍԵՐ է բառին պէս

ԹՈՉՆԻԿԻ ալ եղար արծուի պէս:

Մ. Դ. Վարժապետ
Գերմանեան

Խմբագիր-Տնօրէն

ԳՐԻԳՈՐ ՊԱԼԻԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՔԻՐԻՔՃԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՓԻՆՏԱՆՔԷԼԱՐ